

Van Peter van Kessel tot Hans de Valk

Inmiddels had P.J. (Peter) van Kessel, die sinds 1965 secretaris was van het Nederlands Historisch Instituut in Rome,³⁰ de opdracht tot uitgave van de *Romeinse bescheiden* van pater Polman overgenomen. In 1975 publiceerde hij overeenkomstig de lijnen die door zijn voorganger waren uitgezet, deel III van de *Romeinse bescheiden* (RGP, Grote Serie, dl. 153). Hierin waren – integraal of in regestvorm – documenten opgenomen uit de periode 1795-1814, dat wil zeggen uit het veelbewogen tijdvak waarin een einde kwam aan de statenbond van de Zeven Verenigde Nederlanden en achtereenvolgens sprake was van de Bataafse Republiek, het Koninkrijk Holland en de Inlijving van Nederland bij Frankrijk. Voor de katholieken betekende deze gefaseerde omwenteling dat zij vanaf 1795/'96 niet meer achtergesteld werden door de wereldlijke overheid. Immers op 1 maart 1796 besloot de Nationale Vergadering: 'De Kerk wordt gescheiden van den Staat. Wij zullen geene heerschende Kerk, geen snoode moeder van gewetensdwang meer kennen.' Zeven maanden eerder – op 5 augustus 1795 – had diezelfde Nationale Vergadering in feite al een einde gemaakt aan de bevoorrechte positie van 'de ware gereformeerde religie'. Van nu af begon een proces dat volgens de al genoemde Rogier het best aangeduid kon worden als 'katholieke herleving.'³¹ Ten behoeve van dat proces vormde de al genoemde invoering van een bisschoppelijke hiërarchie in 1853 een belangrijke stimulans.

Overigens hebben die snelle veranderingen op politiek vlak waarop vice-superior Ciamberlani vanuit Munster nog enige invloed heeft pogen uit te oefenen, geen extra-hoeveelheid aan Romeinse bronnen opgeleverd. Maar dat had eerder te maken met de moeilijke omstandigheden in Rome en de pauselijke staat dan met de zo juist aangeduide verwikkelingen in ons land. Tussen 1796 en 1800 en vervolgens weer vanaf ongeveer 1808 tot 1814 was het curiale bestuursapparaat ontwricht. Veel brieven en rapporten uit die jaren zijn verloren gegaan. Mede om die reden behoefde Van Kessel geen strenge selectie toe te passen op de door hem gevonden bronnen; in feite kon hij al het door hem opgespoorde materiaal op enigerlei wijze toegankelijk maken.

Dat hij voor zijn uitgave 1814 als cesuur hanteerde, hing vooral samen met het feit dat de politieke en kerkelijke constellatie vanaf 1815 opnieuw drastisch veranderde: voortaan was er – naar later zou

30. Later werd hij hoofd van de historische afdeling van wat toen het Nederlands Instituut te Rome is gaan heten.

31. Deze aanduiding gebruikte hij ook als titel voor zijn herdruk van *In vrijheid herboren* die in 1956 verscheen.